A°. 1837. N°. 113.

ARNHEMSCHE COURANT.

Zaturdag den 23 September.

FRANKFORT, den 19den September.

Volgens de berigten, welke men van onderscheidene kanten ontvangt, is het huwelijk van den hertog *Alexander* van Wurtemberg met prinses *Maria* van Frankrijk vastgesteld. De hertog *Alexander* is de oudste zoon van wijlen hertog *Alexander*, broeder des vaders van den thans regerenden Koning van Wurtemberg; hij is derhalve een volle neef van Hunne Majesteiten den Keizer van Rusland en den Koning van Wurtemberg, broeder van de hertogin van Saksen Coburg Gotha, van moederszijde neef van derzelver gemaal, alsmede van den Koning der Belgen, naaste neef van de Koningin *Victoria* van Engeland en van prins *Ferdinand*, gemaal van de Koningin *Maria da Gloria* van Portugal. Behalve de huis-orders van de Wurtembergsche kroon, draagt hij de Russische St. Anna orde der 1ste klasse, de Poolsche witte adelaars-orde, en is generaal-majoor in Russische dienst. De prins is den 8sten December 1804 geboren.

— Uit Brunswijk wordt het volgende geschreven: „Het uit Leyden herwaarts overgebragte hoofd van den Duitschen held *Ferdinand von Schill*, werd in den jare 1809 te Straalsond door eenen Hollandschen opperheelmeester van *Schills* ontzield ligchaam gescheiden. Ofschoon door den voormaligen Westfaalschen Koning 10,000 fr. op deszelfs uitlevering waren gezet, werd het evenwel niet afgegeven, maar aan den uitmuntenden *Brugmans* te Leyden geschonken. Van dezen kwam het hoofd in het anatomische museum van gemelde stad en bevond zich tot dusverre aldaar; doch werd in de laatste jaren, uit eerbied, aan de blikken der nieuwsgierigen ontrokken. Daar nu Brunswijk in Maart dezes jaars aan de stoffelijke overblijfselen van de in 1809 aldaar doodgeschotene Schillsche krijgslieden eene eerlijke begrafenis gegeven en voor dezelven een eenvoudig schoon gedenkteeken opgerigt heeft, zoo is, inzonderheid door tusschenkomst van Prins *Frederik* der Nederlanden, bewerkt, dat het hoofd van den wakkeren man aan ons werd overgeleverd, om in den schoot der aarde met zijne gewezen wapenbroeders vereenigd te worden. Diepe aandoening vervult den vriend des Vaderlands bij den aanblik van dit hoofd. Hetzelve heeft niets ijzingwekkends; het is alsof de edele krijgsman naauwelijks zacht ingesluimerd was. Een houw, boven den neus tusschen de beide wenkbraauwen, is zigtbaar, en aan het achterhoofd bespeurt men verscheidene schotwonden. Alvorens dit dierbare kleinood aan de aarde wordt overgegeven, zal het voor deszelfs vereerders eenigen tijd te Brunswijk in de zaal van het Nieuwstads-raadhuis te zien wezen. Alleen onder de voorwaarde, van *Schills* hoofd christelijk ter aarde te bestellen, maar niet om het tot een voorwerp van ijdele nieuwsgierigheid te maken, heeft de Leydsche universiteit hetzelve uitgeleverd. Dat deze voorwaarde vervuld is, zal professor *Blume* door een geregtelijk getuigschrift van hier aan de universiteit bewijzen.

— Brieven uit Zara van den 7den September, welke te Triest ontvangen zijn, melden, dat de Turksche vloot, veertien zeilen sterk, de Dalmatinische kust voorbijgezeild is. Verscheidene booten waren van de Dalmatinische kust genaderd, met oogmerk om versch water te halen, doch werden door de gezondheids-verordeningen daarin verhinderd. Uit de rigting, welke de Turksche vloot later nam, was af te leiden, dat zij naar Tunis stevende. Ook werden er drie Fransche oorlogschepen gezien, die de vloot op eenen kleinen afstand scheenen te volgen. Men dacht te Zara, dat de kapudan pacha door deze schepen zeker zou voorgekomen worden, zoodat hij bezwaarlijk de wateren van Tunis zou kunnen binnenloopen.

Van den 20sten September.

Uit Rome wordt den 9den September het volgende geschreven: Volgens berigten uit Viterbo heeft aldaar eene jammerlijke opschudding plaats gehad, daar een hoop jonge lieden zich gewelddadig tegen het binnenrukken der troepen wilde verzetten. Om aanhangers te vinden, gaven zij voor, dat dezelve niet van Perugia, maar van Rome kwamen en door de cholera aangetast waren. Ook de landlieden werden onder dit en andere voorwendsels uitgenoodigd, om op te komen, ten einde met wapens van de burgerwacht voorzien te worden. Dan de ingezetenen gaven daaraan geen gehoor, zij wilden geen deel aan deze wederspannigheid nemen en rieden aan, om tot rust en orde terug te keeren, doch vonden bij de jonge heethoofden geen ingang. Eene afdeeling gendarmen werd door hen aangevallen, welke echter zoo ernstig tegen hen indrong, dat zij twee dooden en verscheidene gekwetsten op de plaats lieten en zeven gevangenen, die naar de gevangenis gebragt werden. Op de vlugt ontmoetten zij vervolgens eenige dragon-

…lers, die ze geheel verstrooiden. De regering heeft eene militaire commissie benoemd, om de belhamels op eene afschrikkende wijze te straffen.

PARIJS, den 19den September.

De Koning zal den 23sten dezer met het gansche Koninklijke gezin en Prins *Alexander* van Wurtemberg naar het legerkamp van Compiègne vertrekken.

Men verzekert, dat onder anderen ook de Heer *Ch. Dupin* tot Pair zal worden verheven.

— Het gouvernement heeft de volgende telegrafische depêches bekend gemaakt:

Bordeaux, 15 *September*, 6 *ure des avonds*.

De pretendent had over Frias en Cartete zijne rigting naar Cuença genomen, gevolgd door den generaal *Espartero*, die den 8sten des avonds in laatstgemelde stad is aangekomen, na den vijand genoodzaakt te hebben, achterwaarts te marcheren.

Bayonne 17 *September*, (*van* Madrid 13).

Een dekreet van den 11den verklaart Madrid in staat van beleg, ten gevolge van de aannadering der Carlisten.

Gisteren heeft een korps van 3 à 4000 Carlisten zich op een uur afstands van de hoofdstad vertoond, en aldaar tot 5 ure des avonds post gevat zonder andere demonstratie, dan het wisselen van ettelijke geweerschoten, tusschen hunne tiralleurs en die van het garnizoen. Men had de noodige maatregelen getroffen om de stad te verdedigen, en de openbare rust te verzekeren, die geen oogenblik is gestoord geworden.

Espartero's aannadering, die op dit oogenblik aan de spits zijner divisie in Madrid binnen rukt, heeft de Carlisten gedwongen op Arganda terug te trekken, en alles heeft zijn gewoon aanzigt hernomen.

Bayonne 18 *September*, 9½ *ure des morgens*.

Espartero den 9den te Cuença onderrigt, dat don *Carlos* zich te Tarançon met de benden van Valencia had vereenigd, is naar Madrid opgerukt, hopende er vóór den vijand aan te komen, die den 11den te Fuentiduena, aan den Taag, werd verwacht. Madrid is in staat van beleg gesteld. Het garnizoen en de militie waren den 13den onder de wapens uitgerukt, en de stad was in rust.

De *Gaceta* bevat geene tijdingen — — — (*door den nacht afgebroken*).

Nabonne, 18 *September*, 6 *ure des morgens*.

Perpignan, 17, *des avonds*.

Den 9den des avonds, is *Oraa*, met zijne gevangene buit, van Xerica komende, te Valencia binnengetrokken, alwaar den 11den het centrum-leger werd verwacht, hetwelk met 4, aan *Espartero* overgelatene, bataljons is verminderd, welke laatstgemelden den 8sten zijn hoofdkwartier te Teruel had.

De pretendent was te Frias; na de bewegingen van *Oraa* en van de, te Torrenda terug gekomen, brigade van *Borso*, onderstelt men, dat don *Carlos*, in stede van op Cuença te marcheren, naar Valentia terug wil keeren.

Bayonne, 19 *September*.

Volgens tijdingen uit Madrid van den 14den des avonds, was don *Carlos* den 13den te Fonteduena en is hij naar Chinchon gemarcheerd. Men geloofde dat zijn oogmerk was om op Andalusie aan te rukken; denzelfden dag is *Espartero* des avonds te Madrid en zijn leger te Alcala aangekomen. De Koningin is bij de wapenschouw, welke zij den 12den over de troepen en militie gehouden heeft, met de meeste geestdrift ontvangen.

— Men meldt uit Pampeluna van den 13den, dat Iriarte den 10den met 4 bataljons tegen 5 Carlistische bataljons is opgetrokken; met slechts de helft zijner manschap verdreef hij den vijand uit al deszelfs positien en joeg denzelven in wanorde over de Arga; de Carlisten hebben bij deze ontmoeting 60 à 70 dooden en 242 gekwetsten, en de Christinos 25 gesneuvelden en 142 gewonden bekomen. Den volgenden dag heeft Iriarte eenen togt ondernomen in de rigting van Estella. De Christino-troepen, die den vijand aan den Arga hebben geslagen, zijn dezelfde die te Pampeluna aan den opstand hadden deel genomen. In Katalonië wordt het platte land al meer en meer van insurgenten gezuiverd.

In de omstreken van Burgos daarentegen is het droevig gesteld; de Carlisten rooven en werven volk ten platte lande straffeloos.

De gouverneur van Teruel heeft aan die van Cantavieja in naam der menschheid vergunning gevraagd, om aan de ongelukkigen, die tijdens het gevecht bij Herrera zijn gevangen gemaakt, geld en kleeding te mogen doen toekomen; het antwoord is nog niet bekend.

— Uit Madrid wordt dd. 11 September geschreven, dat een bataljon

is een eskadron naar Toledo is gezonden, om van daar de rijke kerksieraden weg te halen, uit vrees dat de insurgenten zulks te eeniger tijd mogten doen. Te Santa-Cruz en la Guarda zijn rations uitgeschreven door *Cabrera* en *Espartero*; welke rampzalige gesteldheid voor een land, dat door twee legers op brandschatting wordt gehouden.

AMSTERDAM, den 21sten September,

Beurs van 20 September.

Uit Spanje verneemt men sedert eenige dagen geen bijzonder nieuws: volgens particuliere berigten uit Parijs vreest men intusschen, dat Madrid op nieuw door de Carlisten bedreigd zal worden, en dien ten gevolge waren Ardoins flaauw met geringe affaire.

Van Weenen en Frankfort aan den Mein, zijn heden hoogere noteringen van Oostenrijksche $2\frac{1}{2}$ pCt, 3 pCt. en 4 pCt. ontvangen; daar intusschen op onze beurs slechts $2\frac{1}{2}$ pCt. verhandeld worden, zoo genoten alleen deze wederom eenen kleinen vooruitgang.

Alle onze binnenlandsche effekten, alsmede Russische en Zuid-Amerikaansche, bleven gewild; in eerst genoemde was de handel zeer aanzienlijk, en bijzonder oude aandeelen handelmaatschappij gaan even zoo [illegible]

Blijvende prijzen ten $4\frac{1}{2}$ uur.

Holland. $2\frac{1}{2}$ pCt. $52\frac{13}{16}$ à $\frac{7}{8}$; 5 pCt. 101 à $101\frac{1}{8}$, kansbiljetten $22\frac{3}{4}$; oud sijndicaat $93\frac{3}{4}$ à $\frac{13}{16}$; nieuwe 76; oude aandeelen handelmaatschappij 162 à $\frac{1}{4}$; 5 pCt. Oost-Indië $98\frac{15}{16}$ à 99; spoorweg 136 à 137.

Spanje. Ardoins $18\frac{1}{8}$ à $\frac{1}{16}$; Passive 5 pCt.; Fransche uitgestelde $6\frac{7}{8}$.

Rusland. Oude Russen $104\frac{1}{2}$; nieuwe $104\frac{3}{4}$; Russen van 1831 en 1833 $96\frac{5}{8}$ à $\frac{3}{4}$; Roebels $66\frac{3}{4}$ à $\frac{7}{8}$.

Oostenrijk. 5 pCt. Metalliek $100\frac{1}{4}$, à $\frac{3}{8}$, $2\frac{1}{2}$ pCt. $57\frac{5}{8}$ à $\frac{3}{4}$.

Columbia. 20 à $\frac{1}{8}$; Coupons, $3\frac{5}{8}$ à $\frac{11}{16}$; *Peru* $13\frac{3}{8}$ à $\frac{1}{4}$.

Beurs van 21 September.

De vrees, welke men gisteren had nopens eene onderneming der Carlisten tegen Madrid, heeft zich heden verwezenlijkt; Madrid wordt voor de tweede maal door de Carlisten bedreigd, men heeft de hoofdstad in staat van beleg verklaard. *Espartero* rukt weder aan om de hoofdstad te dekken: dit zijn de tijdingen van heden.

Uit Portugal ontbreken nadere berigten.

Holland. $2\frac{1}{2}$ pCt $52\frac{7}{8}$, $\frac{15}{16}$, $\frac{7}{8}$, bij vrij geanimeerde affairen; 5 pCt. $100\frac{15}{16}$, 101, $101\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$ gebleven. Veel handel is in kansbiljetten gedreven; voor Duitsche rekening zijn verschillende aankoopen bewerkstelligd; $22\frac{7}{8}$, $\frac{15}{16}$, 23, $22\frac{15}{16}$, $\frac{7}{8}$, bleef de koers op het eind. Oud sijndicaat $93\frac{3}{4}$, $\frac{13}{16}$, $\frac{7}{8}$; nieuwe 76 à $\frac{1}{8}$; oude aandeelen handelmaatschappij 163, 164, 163 gebleven; 5 pCt. $98\frac{15}{16}$, 99.

Spanje. Ardoins $18\frac{1}{8}$; $\frac{1}{16}$, 18, $18\frac{1}{16}$.

Rusland. Oude en nieuwe Russen $104\frac{5}{8}$ à $\frac{3}{4}$; Russen van 1831 en 1833 zijn à $96\frac{5}{8}$ en $\frac{3}{4}$, gedaan; Roebels gevraagd 67, $67\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{5}{8}$, $67\frac{1}{4}$ gebleven.

Oostenrijk. 5 pCt. Metalliek $100\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, 100, met verkoopers; $2\frac{1}{2}$ pCt. 58, $57\frac{7}{8}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{5}{8}$, bij levendige affaire; 5 pCt. Weener bank bij *Goll* $102\frac{1}{4}$ à $\frac{3}{8}$; dito 4 pCt. $93\frac{1}{4}$, $93\frac{3}{8}$, $\frac{1}{2}$, gedaan.

Mengelwerk.

Duitschland.

Naar de redeneringen van enkele dagbladen uit *Duitschland* te oordeelen, moet het verwondering wekken, hoe eene enkele ten aanhoore van geheel *Europa* gebeurde daadzaak door partijdige beoordeelaars is vervalscht of geloochend geworden; en hoe zij, die de waarheid en onbetwistbare gevolgen van die daadzaak aantoonden, zijn verguisd geworden. Geheel het werelddeel weet, dat, bij zijne komst tot de regering, de hertog VAN CUMBERLAND zich eenen onsterfelijken naam gemaakt heeft, door het patent van 5 Julij 1837, waarbij hij, Koning van *Hanover*, verklaart de staatsregeling des lands voor zich onverbindend te achten. De Koning zal zijn koninklijk besluit, waarbij hij zal verklaren, hoe hij het land wil regeren, ter kennisse brengen van de stenden. Dat opheffen der constitutie werd door sommigen toegejuicht, door anderen gelaakt; door sommigen met verklarende uitleggingen toegelicht, door anderen wederom als onregtmatig betwist; eindelijk werd bij eene steeds meer en meer zigtbaar wordende tegenkanting dat besluit in de gevolgen verglimpt, omdat den gekroonden hoofden van *Europa* de stap te gewaagd voorkwam; en zelfs werd het verwijt gedaan, dat altijd drijvende bedillers aan den regtschapen Koning van *Hanover*, denkbeelden hadden geleend, in strijd met zijne inborst en bedoelingen, en dat de zoo breed uitgemeten gevolgen van het koninklijk patent niet anders bestonden, dan als door liberalen opgeworpene schrikbeelden. VOX POPULI, VOX DEI: Wie kent dat zeggen niet? Is dat niet menigeen in de gedachte gekomen, zoo dikwijls als de zaak van *Hanover* in *Duitschland* te berde gebragt is? Dat gezegde: *de volksstem is de stem Gods!* beteekent niet: dat het gepeupel den baas moet spelen, maar dat woord staat tegenover de zoogenaamde Vorstelijke regten: het beduidt: *'s volks heil boven al;* het vloeit voort uit die zuivere bron van licht, waardoor de volken weten, dat zij niet gemaakt zijn of ter beschikking staan van de luimen van eenen uitverkorene; maar dat de Vorsten bestaan om der volken wille, om derzelver belangen boven alles te behartigen, en daarvoor alles over te hebben. De onsterfelijke WILLEM VAN ORANJE begreep dat, toen hij, in zijne worsteling tegen PHILIPS van *Spanje* en zijnen bloedraad, zijn goed en leden ten offer bragt voor het welzijn en de vrijheid van een volk, dat hem lief had, en dat zijne liefde steeds beloond heeft met onwankelbare gehechtheid aan zijn vorstelijk huis. — VOX POPULI, VOX DEI; blijkt dit nu niet op nieuw in het zoo verbrokkelde *Duitschland*, dat nogtans de eenheid der natie, niettegenstaande die verbrokkeling, gevoelt en levendig onderhoudt? Is het geen volksstem, wanneer de vergaderingen der stenden in *Baden*, in *Hessen*, in *Beijeren* zelfs, als één man opstaan, om te ijveren voor het behoud der Hanoversche constitutie? Men lette wel op, dat die groote landsvergaderingen geenen zijweg inslaan, zoo als de lofredenaar van het koninklijk patent; zij vragen en beoordeelen niet, of de constitutie van *Hanover* meer Engelsch dan Duitsch is; zij treden in geene beschouwingen, of de Koning van *Hanover*, door den burgerstand te vleijen, zich *populariteit* verwerft; zij vragen niet, of er geene spitsvondige regtsgronden kunnen worden bijgesleept, om den aanslag op de constitutie te verglimpen, en het absolutismus te kleuren; maar zij verklaren, dat de Weener akte wil, dat *Duitschland*, hoe verdeeld ook, in het bezit zij van grondwettige staatsregelingen; zij verklaren, dat die constitutien van publieke orde voor geheel *Duitschland* zijn; dat zij éene ondeelbare natie, in dat opzigt, uitmaken; dat de Weener akte verwaarborgd heeft het ongeschonden bestaan van elke wettig aangenomene staatsregeling, en dat de Koning van *Hanover* de Weener akte heeft geschonden, door zich aan de staatsregeling ongehouden te verklaren. Ziet, dat is de volksstem tegenover den wil van een' eenigen; dat is de VOX POPULI; zij is ook de VOX DEI; want die volksstem spreekt de waarheid. Het grondwettig beginsel is het levensbeginsel der Duitsche Staten; dat beginsel ligt ten grondslag van de maatschappelijke, zoo zedelijke als materieele welvaart van alle Staten, onder alle soort van regeringsstelsel; de grondslag der vrijheid staat in een onafscheidelijk verband met de heiligheid van bezworen regten.

In den tijd der middeneeuwen, dus in tijden van geweldenarij, toen er geen regt bestond dan dat van den sterkste, en bij eene geheel andere inrigting der maatschappij, gebeurde het meermalen, dat de opvolger op den troon weigerde te bezweren, wat zijn voorganger als volksregten had erkend en nageleefd; maar nu is men in de negentiende eeuw, en in deze eeuw wordt het straffeloos schenden van volksregten nimmer ongewroken, hetzij dan vroeg of laat, geduld.

V. F.

Iets over het gebrek aan behoorlijk toezigt in het stuk der Belastingen.

Velen, het vorenstaand opschrift lezende, zullen onwillekeurig uitroepen: „valt er dan waarlijk nog te klagen over gebrek aan toezigt bij de regeling of inning der belastingen? Bestaat er dan niet eene kleine armee van commiesen, om overal, waar wat te bewaken valt, naauwkeurig toe te zien, zoo dat zelfs op iederen molen schier voortdurend wacht gehouden wordt." Dezulken zij dan al aanstonds geantwoord, dat het geenszins in deze de meening is zich te beklagen over gebrek aan toezigt *door* de ambtenaren, maar wel over het gebrekkige van het toezigt *over* dezelve, om te waken, dat zij, door overdrijving, de ingezetenen niet boven en tegen de wet belasten. Vooral jeugdige ambtenaren toch zijn zoo ligt geneigd, om zich als hun pligt *op te dringen*, de zorg, dat de uiterste penning betaald wordt; en pligt en geweten worden ook hier veelal tot een vijgeblad gebezigd voor de zucht om naam te maken en zich te doen opmerken en onderscheiden, eene zucht, die den wel opgevoeden edelen man somstot eenen spion verlaagt. Dat intusschen bij de hoogte der belastingen, die, hoe bezwarend dit soms vallen moge, met geduld gedragen worden, zulke overdrijving, waardoor de eene plaats of streek boven eene naburige wordt belast, niet kan nalaten ontevredenheid op te wekken, en daardoor nadeelig op den volksgeest te werken, behoeft wel geen betoog, evenmin als het daarom twijfel kan hebben, dat het gepast is zulke overdrijving, waar die plaats heeft, tegen te gaan. Te meer nog, daar zulke overdrijving lijnregt in strijd is met den milden geest van ons bestuur, hetwelk niet eene zulke toepassing der fiscale verordeningen begeert, dat daarbij alleen gevraagd wordt, op welke wijze het *meeste geld* te ontvangen is. De ondervinding nogtans leert, dat het niet genoeg is, dat de *wil* des bestuurs in deze aan de ambtenaren, met de controle en toepassing der wet belast, kenbaar worde gemaakt, maar dat ook behoort te worden gewaakt, dat de ambtenaren in dien zin *handelen* en niet door overdrijving den goeden volksgeest bederven; en wel vooral is dit voorzigtig jegens dezulken, van welken het bekend is, dat hun dagelijksche wandel niet zeer geschikt is een' bijzonderen dunk van naauwgezetheid van beginselen te geven, of dat zij reeds elders door onberaden handelingen ongelegenheden verwekt hebben. Eene aanmoediging aan de plaatselijke besturen om van overdreven handelingen, waar hun die voorkomen, aan de provinciale autoriteiten kennis te geven, en het uitlokken van aanmerkingen deswege, meenen wij als hoogst nuttig te mogen aanbevelen.

Wenschelijk is het, dat de plaatselijke besturen ook in dat opzigt meer gebruik maken van derzelver schoon constituëel voorregt (art. 160 der grondwet) om de belangen van hunne plaatsen en derzelver ingezetenen bij den Koning en de Staten hunner provinciën voor te staan, vooral bij overdrijvingen, als welke ons onlangs, uit eene naburige gemeente, worden verhaald, en waartoe althans ten deele die leden dier besturen, welke toch van zelf tot het kollegie van zetters behooren, of anders tot regeling der belastingen moeten zamen stemmen, schijnen mede te werken. Wij vleijen ons, dat zulke verkeerde wel-duidingen voor de provinciale autoriteiten niet verborgen blijven. Welligt komen wij daarop bij vervolg in *meerdere* bijzonderheden terug. Voor het oogenblik zij het genoeg te zeggen, dat dit jaar voor het eerst in de bedoelde gemeente onderscheidene timmerlieden, metselaars, ja schoenmakers tevens afzonderlijk als leveranciers of wegens leverancien zijn aangeslagen en met verdubbeling van patentregt belast, hoezeer geen derzelven voorwerpen voor eigen rekening maakt en te koop stelt, maar alleen (gelijk trouwens ieder *schoenlapper* doet) tot het hem opgegeven werk het noodige materieel levert en verwerkt.

Arnhem, den 19den September 1837.

GELRUS.

Mijnheer O!

Ex uno disce omnes.

Mijnheer O, een correspondent der waardige *Utrechtsche Courant*, schijnt te hebben gedacht: «Verscheidenheid behaagt," en daarom eens, in plaats van het gewone schelden, waarmede die Courant van tijd tot tijd goed vindt onze stukken te bekampen, eene zinsvervalsching te willen beproeven. In ons nommer van den 7den dezer maand, maakten wij eene vergelijking tusschen de onverschilligheid, waarmede het Belgische gouvernement aanzag, dat een der aldaar uitkomende bladen drukte: *Keer terug*, WILLEM, *en herneem uwe plaats*, en onze telken jare vernieuwde *exceptionele* wet tot beteugeling van onrust en kwaadwilligheid. «Zonder te begeeren," schreven wij, «dat men bij ons het inroepen van LEOPOLD of der Belgen toeliet, meenen wij, dat het waarlijk niet noodig is, eene *exceptionele* wet tegen dergelijke van alle gevaar ontbloote dwaasheid te maken." Voorts zeiden wij te gelooven: «dat een gouvernement, hetwelk, zonder vervolging, een dagblad verzen laat verspreiden, waarin een ander dan de aldaar heerschende Vorst, onbewimpeld wordt ingeroepen om zijne plaats te her nemen, IN HET OOG DER VREEMDEN sterker gevestigd schijnen moet, dan dat, hetwelk, in eene *exceptionele* wet, tentoonstelling en opsluiting van niet minder dan 5 en niet meer dan 10 jaren bedreigt tegen degenen «die door openbare gesprekken, uitroepingen, of geschriften, zullen getracht hebben, oproer te verwekken of opstand te begunstigen." Deze woorden zelven haalt de voornoemde correspondent in de *Utrechtsche Courant* van den 18den dezer aan, en laat er dan onmiddellijk op volgen: «Dit is nu wat al te erg! om niet te zeggen wat al te *dom*. Omdat men, onder het Belgische gouvernement, deze en soortgelijke uitboezemingen in de dagbladen leest, en niet hoort, dat de schrijvers of uitgevers in regten vervolgd worden, besluit de Redactie der *Arnhemsche Courant*, dat het gouvernement van LEOPOLD sterk en gevestigd is!" — Wat de *Utrechtsche Courant* of haar correspondent erg of *dom* vindt, is ons zeer onverschillig; gelijk men gezien heeft, beantwoorden wij die Courant niet meer. Ook wenschen wij slechts het publiek opmerkzaam te maken op de onwaarheid, vervat in de volgende woorden: «*besluit de Arnhemsche Courant dat het gouvernement van* LEOPOLD *sterk en gevestigd is.*" Wij spraken alleenlijk van hetgeen *de vreemden* zouden kunnen besluiten. *Ons* gevoelen omtrent het Belgische gouvernement hebben wij volstrekt niet uitgedrukt. Overigens willen wij wel toegeven, dat wij met *België's* inwendige gesteldheid en wetten misschien minder bekend zijn dan de *Utrechtsche Courant* of hare correspondenten; ook hebben wij er minder belang bij: wij verlangen naar hereeniging noch vereeniging onder éénen Vorst. De gewelddadigheden, in *België* tegen de *Orangisten* gepleegd, worden misschien wel wat voorbarig op rekening van het Belgische gouvernement geplaatst. Als men in zijne geschiedenis den moord der DE WITTEN heeft, mag men met dergelijke beschuldiging wel wat voorzigtig wezen.

Partijen in Engeland.

Sinds de 16de eeuw tot op CROMWELL.

(*Vervolg van* No. 112.)

Verschrikt door de vorderingen van het puritanismus, liet die grillige tiran, op het eind zijns levens, de catholieke partij opkomen. De gesteldheid des volks leverde een even vreemd als droevig schouwspel op. Niemand kende met juistheid de grenzen zijner overtuiging. Men was catholiek of protestant, met schier onberekenbare breuken, en de verschillende provinciën des rijks waren door dikwijls verkleurende schakeringen gescheiden. De groote steden, *Londen* vooral, waren de leerstellingen der hervorming toegedaan; de boeren en de massa des volks, inzonderheid in het noorden en westen van *Engeland*, kleefden het catholicismus aan. Het was noodig, dat protestantsche troepen, uit *Duitschland* gekomen, den hervormenden Vorst te hulp schoten: «iets dat oud-*Engeland* weinig eer aandoet, gelijk te regt een Britsch geschiedschrijver zegt: er waren vreemde troepen noodig om ons het protestantismus op te leggen."

Het was in dien tijd, dat de Engelsche kerk de middelbare stelling bemagtigde, die zij nog inhoudt, tusschen de Roomsche hierarchie en de puriteinsche onafhankelijkheid; eene moeijelijk te bewaren stelling, en waarvan men bekennen moet dat HENDRIK VIII de grondlegger is. Aan de eene zijde had men de ijverige hervormers, die het beginsel van vrijheid en onderzoek zoo ver mogelijk dreven; aan de andere, de hardnekkige catholieken die van geen vergelijk hooren wilden, en trouw volhardden bij de voorschriften der oude kerk.

Deze laatsten zegevierden, toen de Koningin MARIA, welke de protestanten MARIA *de bloedige* noemden, den troon besteeg. Ofschoon de hervorming eenige voortgangen gemaakt had gedurende de kortstondige regering van haren broeder, gaat het nogtans vast, dat een groot gedeelte der natie, inzonderheid onder de lage en middelbare klassen, het pausdom genegen was. Verscheiden onhandige maatregelen verschrikten de materiële belangen, waaraan de hervorming het leven gegeven had. Al de gehuwde priesters, uit hunne pastorijën verdreven, voegden zich bij de hervormende partij. Al de bezitters van geestelijke goederen zagen zich in denzelfden toestand, en de onvoorzigtige MARIA verbitterde dit vijandig gevoel nog door hare trotschheid, hare Spaanschgezindheid, hare gewelddadigheden, en hare kleingeestige domheid. Als eene natie door een groot algemeen gevoel is bevangen, door eenen opregten en levendigen hartstogt wordt medegesleept, zwijgen alle factiën, verdwijnen alle schakeringen. MARIA vond middelen om alle partijën te vereenigen in eenen gemeenen haat tegen *Spanje*. De wreedheid dier Koningin heeft het protestantismus misschien meer belijders verschaft, dan de predikatiën van LUTHER en CALVYN.

De *Whigs* zijn nog niet aanwezig, onder HENDRIK VIII. Die partij der vrijheid ontwikkelt zich niet duidelijker onder ELISABETH dan onder haren vader: in dat tijdperk is het leenstelsel gestorven, de onbeperkte monarchie heeft er van geërfd, en de constitutionele monarchie is nog niet geboren. Het groote staatkundig belang, van den 16de tot de 18de eeuw, is de godsdienst.

De partijen, die zich onder ELIZABETH vertoonen, zijn dus uitsluitend godsdienstig. Wat de Koningin MARIA gedaan had ten voordeele der catholieke godsdienst, vernietigde ELIZABETH met eenen enkelen slag. Niet alleen brengt zij de hervormings-maatregelen van HENDRIK VIII en EDUARD VI weder in werking; maar wijst zich het opperpriesterschap toe. Tegen deze maatregelen vormt de geestelijkheid, die zich ziet vernietigen, eene aanmerkelijke factie, welke zij, niet zonder moeite, verplet. Men moet het geestelijk ligchaam zuiveren en verslappen: men slaagt er in; maar ELIZABETH's ijzeren hand heeft geen oogenblik rust. Waardige opvolgster van haren vader, even geweldig, even woest als hij, maar huichelachtiger en slimmer, bezit zij ten minste de verwonderlijke kunst van de massa's te begrijpen, hare instincten te raden, hare zwakheden te dienen, hare bewegingen te helpen, en slechts in den geest en volgens de begeerte des volks, despotisch en wreed te zijn. Zij temt de catholieke partij; zij beheerscht de meerderheid der geestelijkheid; zij doodt degenen, die zich met *Frankrijk* verstaan; zij dient de nieuwe en populaire belangen, die protestantsch zijn: deze behendigheid doet hare misdaden vergeten. Men heeft in haar geschil met MARIA STUART slechts vrouwennijd en eenen strijd van verbitterde koketterie willen zien: deze twee koninklijke personen waren niet zoo zeer vrouwen, als wel vaandels; zij vertegenwoordigden de twee groote partijen, de twee groote belangen der christenheid: MARIA het catholicismus, ELIZABETH het protestantismus. MARIA was de verwante der GUISE, ELIZABETH, de dochter van HENDRIK VIII.

MARIA STUART ging, door *Frankrijk* te verlaten, den dood te gemoet; het was eene groote ligtzinnigheid, zich te midden der puriteinsche bevolking van het woeste *Schotland* te komen plaatsen, nevens de verschrikkelijke en ergdenkende ELIZABETH; en, als zwakke en wellustige vrouw, eene rol te beproeven, waartoe al de mannelijkheid der ziel en des ligchaams nauwelijks toereikend zou geweest zijn. De partij der oude godsdienst, die tot hoofd MARIA STUART had, ging zich verbreken aan de voeten van ELIZABETH's populairen en tirannischen troon. Terwijl deze laatste onderstand van geld en manschappen aan de opgestane calvinisten van *Frankrijk* zendt, spant MARIA zamen met de catholieken van *Schotland* en *Engeland*. De twee zamenspanningen stooten op elkander; hovelingen en intriganten mengen er zich in: MARIA valt. Dit is de wezenlijke grond des geschils, hetwelk het geslacht en de hevige zwakheden der twee Koninginnen zonder twijfel hebben verbitterd, maar hetwelk zamenhangt met de hoofdbelangen, beantwoordende aan de hartstogten en verwachtingen der twee groote Europische partijen.

Evenwel begon de protestantsche partij spoedig aan ELIZABETH zelve gevaarlijk te schijnen. De puriteinen, laatste voorvechters der godsdienstige vrijheid, verhieven het hoofd en verschrikten de Koningin. Eene protestantsche inquisitie vormt zich onder de oogen

en op last der protestantsche gebiedster; de ultra-calvinisten worden aan den beul overgeleverd. Het catholicismus, reeds onderdrukt en tot zwijgen gebragt, broeit in het geheim. Het Anglicaansche protestantismus, de godsdienst van het hof en van den staat, biedt den behendigen eene gemakkelijke toevlugt aan. Daaronder scharen zich al de voorzigtigen en vreesachtigen; terwijl eindelijk het opkomende puritanismus het logisch gevolg, de eindelijke uitkomst van den behoefte haar onderzoek en van het beginsel van vrijheid, te vergeefs zijn regt beweert tegen de hand die het onderdrukt.

Later zal men deze drie partijen hervinden en beurtelings zien zegevieren. Die drie kleuren onderscheiden al de tijdperken der Engelsche geschiedenis. Zij vertegenwoordigen het Verledene, het Tegenwoordige en de Toekomst; de rust, de gematigde beweging en de onbepaalde voortgang; het gezag, het vergelijk en de regeringloosheid; de onbeperkte monarchie, de constitutionele monarchie, en de democratie. Onder CROMWELL heerscht het puritanismus; KAREL II en JACOB II pogen het catholicismus op den troon te voeren; WILLEM III komt eindelijk en brengt het vergelijk tot stand. De puriteinen noemen zich beurtelings: republikeinsche *dissenters*, patriotten, en eindelijk radicalen. De anglicanen zijn de staatsmannen, lieden van het juiste midden, de Whigs, die zich zelven in onderscheiden kleuren verdeelen. Terwijl, eindelijk, de catholieken, vrienden der magt, voorvechters van het verledene, begrijpen, dat het beginsel van het gezag het eenige is, dat hunne vervallen zaken weder herstellen kan. Er vallen onder die verschillende partijen vele uitwisselingen en leenen voor, welk haar oorspronkelijk karakter schijnen te wijzigen, maar die nooit haren aard en haar beginsel zelf raken. De negentiende eeuw ziet deze drievoudige verdeeling voortduren: zij bestaat onder de namen van *Tories*, *Whigs* en *Radicalen*.

(Het slot hierna.)

Waterhoogte te Arnhem.

Den 21 Sept. 2 El 3 Palm 0 Duim; gewassen 0 Duim gevallen 0 D.
Den 22 Sept. 2 El 2 Palm 5 Duim; gewassen 0 Duim gevallen 5 D.

Advertentiën.

Te ARNHEM, bij C. A. THIEME, Boekdrukker.